

УДК 378.134

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/49-2-34>**Чжоу ІЛЕЙ,***orcid.org/0000-0002-5919-3746**аспірантка кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(Харків, Україна) zhouilei2022@gmail.com*

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В КНР ТА УКРАЇНІ У КУЛЬТУРНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

У статті схарактеризовано дефініції понять «культура», «музична культура», «музичне мистецтво», «мистецька освіта». Визначено, що складові цінностей та функцій музичного мистецтва постійно варіюються в різних видах і жанрах музичного мистецтва на різних етапах еволюційного розвитку (прикладна, формуюча, пізнавальна, ідеологічна, виховна, компенсативна, комунікативна, майстерно-виконавська, художньоактуальна, музично-змістовна, музично-новаторська, комерційна тощо). Показано, що як одна з частин музичної культури, музична освіта з моменту її зародження існує завдяки характеристикам, ідентичності, успадкуванню та розвитку музичної культури. Доведено, що культурна основа музичної освіти та процесу її розвитку показує, що її спрямованість відповідає потребам політичного та культурного розвитку та здійснюється для виховання учителів музики, які відповідають соціальним та політичним потребам різних періодів. Тому музична освіта є важливою частиною музичної культури. Доведено, що культура з її домінуючою картиною світу, засобами мислення, актуальні тенденції суспільної свідомості й практики, визначають парадигму освіти кожної країни. Мистецька освіта України, до якої належить і підготовка вчителів музичного мистецтва, трансформується як і вся система вітчизняної освіти, що зумовлюється новими державними орієнтирами, ідеологічними зрушеннями, спрямованістю до європейських суспільних цінностей. Що стосується підготовки учителів музики у КНР, то для неї характерна концепція мультикультурної музичної освіти та її принципів. В той же час, навчальні програми підготовки вчителів музичного мистецтва у КНР та Україні є співставними, оскільки і КНР, і Україна наслідують європейську систему мистецької освіти. Проте через розбіжності у культурі та різні культурні традиції визначили шлях розвитку та еволюцію підготовки вчителів музичного мистецтва у КНР та Україні. Тому викладання музики в обох країнах також має свої особливості.

Ключові слова: *підготовка учителів музичного мистецтва, КНР, Україна, культура, музична культура, мистецька освіта, мультикультурна освіта.*

Zhou ILEI,*orcid.org/0000-0002-5919-3746**Graduate Student at the Department of Education and Innovative Pedagogy
Kharkiv National Pedagogical University named after G. S. Skovoroda
(Kharkiv, Ukraine) zhouilei2022@gmail.com*

TRAINING OF TEACHERS OF MUSIC ART IN PRC AND UKRAINE IN CULTURAL PERSPECTIVE

The article describes the definitions of «culture», «musical culture», «musical art», «art education». It is determined that the components of values and functions of musical art are constantly varying in different types and genres of musical art at different stages of evolutionary development (applied, formative, cognitive, ideological, educational, compensatory, communicative, masterful, artistically relevant, musical, musical, innovative, commercial, etc.). It is shown that as one of the parts of music culture, music education has existed since its inception due to the characteristics, identity, inheritance and development of music culture. It is proved that the cultural basis of music education and the process of its development shows that its orientation meets the needs of political and cultural development and is carried out to educate music teachers who meet the social and political needs of different periods. Therefore, music education is an important part of music culture. It is proved that culture with its dominant picture of the world, means of thinking, current trends in public consciousness and practice, determine the paradigm of education in each country. Art education in Ukraine, which includes the training of music teachers, is being transformed, as well as the entire system of national education, which is determined by new state guidelines, ideological changes, focus on European social values. As for the training of music teachers in China, it is characterized by the concept of multicultural music education and its principles. At the same time, the training programs for music teachers in China and Ukraine are comparable, as both China and Ukraine follow the European system of art education. However, due to cultural differences and different cultural traditions, the path of development and evolution of music teacher training in China and Ukraine has been determined. Therefore, the teaching of music in both countries also has its own characteristics.

Key words: *training of music art teachers, China, Ukraine, culture, music culture, art education, multicultural education.*

Постановка проблеми. У ХХІ столітті, коли в усьому світі втілюються принципи демократії і гуманістичні пріоритети, особливої актуальності набуває проблема підготовки високоосвічених, духовно багатих, професійних учителів музичного мистецтва. З давніх часів педагоги та музикознавці саме у музичному мистецтві, музичній освіті вбачали значний виховний потенціал. Дослідження підготовки вчителів музичного мистецтва в КНР та Україні у культурній перспективі, яке представляє величезний історичний мистецький доробок із складними, багатозначними за своєю сутністю явищами, надає можливості прослідкувати та визначити особливості кожної культурної традиції, наявні досягнення та вади.

Аналіз досліджень. Проблеми розвитку музичної культури України досліджувалися в роботах Л. Архімовича, М. Гордійчука, Д. Дорошенка, І. Крип'якевича, О. Кияновської, І. Колодуб, Л. Корнія, А. Ольховського, В. Шульгіної та ін. У цих працях розкривалися історія та особливості розвитку музичного мистецтва в Україні, творчість відомих композиторів, жанрове різноманіття української музики. Основи вітчизняної музичної педагогіки визначені працями В. Дряпкі, О. Олексюк, Г. Падалки, Т. Рейзенкінд, О. Ростовського, О. Рудницької, О. Щолокової та ін. Аналіз дидактичних проблем художньої освіти знаходимо у В. Бутенка, В. Орлова.

Мета статті – розглянути підготовку вчителів музичного мистецтва КНР та України у культурній перспективі.

Виклад основного матеріалу. Система мистецької освіти в Україні не змінюється останні тридцять шість років. Змінюються підходи до оформлення документації, її форми, але система викладання в цілому залишається стабільною, підручники та посібники, якими користуються викладачі мистецьких навчальних закладів також підлягають оновленню, оскільки вони мають забезпечувати викладачів свіжими, оригінальними ідеями, наприклад, у співвідношенні сучасної культури та музичної освіти, ставленні до загальноєвропейської традиції в історії культури і освіти тощо. Отже, залишається відкритою проблема забезпечення підручниками з новою інформацією для студентів та учнів, оскільки навчальна база містить значну кількість застарілої інформації, що для викладання дисциплін новітніх напрямів є неактуальним. Наповнення новим змістом навчальні програми дисциплін можливо за умови дослідження, наприклад, підготовки вчителів музичного мистецтва в культурній перспективі різних країн, зокрема КНР та України.

Загальновідомо, що поняття «культура» (лат., догляд, освіта, розвиток) – це сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії. Матеріальні цінності становлять матеріальну культуру суспільства. Досягнення суспільства в галузі освіти, науки, мистецтва, літератури, в організації державного і суспільного життя є його духовною культурою (Новий словник іншомовних слів, 2008: 458) [7].

Музична культура посідає особливе місце в системі культури суспільства, бо саме завдяки їй розкривається духовне обличчя як сучасної епохи, так і минулого (Культурологія: енциклопедичний словник, 2013: 276) [3]. Зрозуміло, що музична культура є підсистемою по відношенню до систем вищих рівнів: художньої культури, духовної культури й культури в цілому.

За своєю природою музична культура є духовно-матеріальною. Основою її духовного змісту є музичні образи й інші характеристики музичної свідомості (ідеали, норми, інтереси, погляди, смаки тощо). Для того, щоб функціонувати в суспільстві, вони мають бути реалізованими у різних формах фіксації як самої музики (ноти, звукозапис), так і у відношеннях до неї (усні і письмові вислови). До матеріальних носіїв культури належать: музичні інструменти, технічні засоби розповсюдження музики, приміщення, в яких вона виконується тощо. Отже, під терміном «музична культура» розуміють сукупність музичних цінностей, систему їх функціонування в соціумі та способи їх відтворення.

На думку О. Грисюк, музична культура будь-якого сучасного суспільства є достатньо складною, неоднорідною і багатоманітною. При цьому безперечно одне – де б то ні було, звуко-музичне середовище певним чином організовує різноманітні форми музичної активності, соціальної ситуації і зв'язку, є невід'ємною складовою відпочинку, вільного проведення часу людей, визначає їх настрої (Грисюк, 1997: 35) [2].

У контексті культури як системи досліджують музику, як і у контексті закономірностей розвитку самого музичного мистецтва. Генеруючи оригінальні, романтичні ідеї, продукуючи імпровізаційні підходи, музичне мистецтво надає людству інтелектуальних наративів для культурно-естетичної та морально-етичної довершеності. В. Сухомлинський писав: «Пізнання світу почуттів неможливе без розуміння й переживання музики, без глибокої духовної потреби слухати музику й діставати насолоду від неї» (Сухомлинський, 1977: 553) [8].

У енциклопедичному словникові з культурології зазначено, що музичне мистецтво виражає дійсність в художньо-звукових образах, передає ритм, темп, характер руху та розвитку в природі і в людському житті. Впливаючи на емоційну сферу людини, музика об'єднує її почуття і через емоції виражає філософські, естетичні, морально-етичні і навіть політичні ідеї. Маючи велике пізнавальне значення вона збагачує духовний світ людини, формує внутрішню культуру особистості (Культурологія: енциклопедичний словник, 2013: 275-276) [3].

На думку О. Негребецької складові цінностей та функцій музичного мистецтва постійно варіюються в різних видах і жанрах музичного мистецтва на різних етапах еволюційного розвитку (прикладна, формуюча, пізнавальна, ідеологічна, виховна, компенсативна, комунікативна, майстерно-виконавська, художньоактуальна, музично-змістовна, музично-новаторська, комерційна тощо). У соціально-історичній динаміці «художнього споживання» поліфункціональні цінності мистецтва зазнають всіляких змін, які зумовлені історичною та соціальною мінливістю естетичних потреб, інтересів, смаків, зміною і розвитком орієнтацій особистості на все багатство музичної культури (Негребецька, 2016: 39) [6].

Як одна з частин музичної культури, музична освіта з моменту її зародження існує завдяки характеристикам, ідентичності, успадкування та розвитку музичної культури. Як зазначає О. Лобова у галузі музичної освіти культуротворчі тенденції конкретизуються у зверненні до феномену музичної культури як інтегративного особистісного утворення, що поєднує все розмаїття властивостей музично освіченої людини (Лобова, 2016: 105) [4].

Культурна основа музичної освіти та процесу її розвитку показує, що спрямованість музичної освіти відповідає потребам політичного та культурного розвитку та здійснюється для виховання учителів музики, що відповідають соціальним та політичним потребам різних періодів. Тому музична освіта є важливою частиною музичної культури. У той же час музична освіта є спадкоємцем, передавачем та новатором музичної культури. Оскільки людське суспільство формує та активно створює різні механізми успадкування та розвитку музичної культури, то, як частина культури, музика продовжує розвиватися та оновлюватися внаслідок розвитку історії людства. Таким чином, музична освіта є одним із найважливіших механізмів успадкування.

Музична культура є важливою складовою в загальній характеристиці духовного світу особистості, як і рівень музичного мислення кож-

ної окремої людини. Для окремої особистості музична культура є невід'ємною частиною її естетичного виховання. Вона формує смак людини, її внутрішню, індивідуальну культуру.

О. Негребецька вважає, що музичну культуру особистості можна розглядати в кількох аспектах, а саме: як результат впливу музичної культури суспільства, як умову подальшого художньо-творчого розвитку особистості, як результат специфічної духовно-практичної діяльності людей і спосіб існування та функціонування їх музичної свідомості, як частину загальної духовної культури особистості, як досвід особистості у сфері музичного мистецтва, як сукупність специфічних способів музичної діяльності людей (Негребецька, 2016: 42) [6].

Аналіз теоретичних джерел дозволив авторці розглядати музичну культуру особистості як системне і багаторівневе утворення, педагогічна сутність якого характеризується:

- якістю музичного сприймання та переживання музичних творів;
- прагненням до творчого самовияву в музичній діяльності;
- упорядкованістю та глибиною музичних знань;
- рівнем активного засвоєння різних видів музичної діяльності;
- вибіркоким оцінним ставленням до музики (Негребецька, 2016: 44) [6].

О. Негребецька зазначає, що музична культура дозволяє за допомогою комунікативних засобів музичної діяльності регулювати міжособистісні стосунки та спільну діяльність студентів музично-педагогічних спеціальностей, а у майбутньому – організувати плідну навчально-виховну взаємодію з учнями. Таким чином забезпечується гармонійні відносини вчителя з учнями з позиції функціонування соціальних еталонів і стереотипів у системі реальних стосунків «вчитель-учень» (Негребецька, 2016: 40) [6].

Отже, повністю погоджуємося із думкою Н. Овчаренко, яка вважає, що типологічні характеристики культури з її домінуючою картиною світу, способом мислення, актуальні тенденції суспільної свідомості й практики, визначають парадигму освіти (Овчаренко, 2018: 72) [5]. Сьогодні мистецька освіта України перебуває у зоні трансформаційних змін як і вся система вітчизняної освіти, що зумовлюється новими державними орієнтирами, ідеологічними зрушеннями, спрямованістю до європейських суспільних цінностей. Також освіта відзеркалює проблеми українського суспільства, позитивні риси й вади.

Розглянемо погляди китайських науковців на взаємозв'язки музичної культури та мистецької освіти в КНР.

Вивчення взаємозв'язків культури і освіти та перспектив мистецької освіти стало важливим аспектом дослідження докторської дисертації «Вступ до китайської мистецької освіти» Чень Вей (Ph.D., Нанкінський педагогічний університет, 1993), докторської дисертації «Китайський курс з культурних перспектив» Рена Гіпінга (Східно-Китайський педагогічний університет, 2006 р.), кандидатської дисертації «Мультикультуралізм та освіта» Чжен Цзіньху (Східний Китай, Нормальний університет, 1996), а також статей: «Культурна експертиза реформування навчальної програми сучасного фізичного виховання в Китаї» Люнь Уханга (Нанкінський педагогічний університет, 2008); Конг Юнь, «Дослідження підручників з географії у культурній перспективі» (Східно-Китайський педагогічний університет, 2008), Донг Хайсіа, «Дослідження з моральної освіти в галузі культури» (Шаньдунський педагогічний університет, 2010) та багато інших статей. У цих працях досліджено та обговорено взаємозв'язки між освітою та культурою, мультикультуралізмом та освітою, субкультурою та вульгарною культурою та освітою, мистецькою культурою, освітою та культурними перспективами.

Кількість статей китайських науковців, що розкривають взаємозв'язки музичної освіти з погляду культурної філософії відносно невелике. Серед них «Культурні роздуми про сучасну китайську музичну освіту» Хе Цзехін (Music Research, 1994), які вплинули на сучасну музичну освіту з точки зору культурної спадщини, культурного розвитку та культурних стратегій. У дослідженні представлено позиції автора щодо китайської культури на початку цього століття, що, на думку автора, призвело до помилки обраної китайської культурної стратегії: загальна відсутність культурної свідомості та прагнення до сциентизму та технологічної переваги. Отже, Хе Цзехін вважає, що ми повинні повністю розвивати музичну освіту як культуру, розвивати музичну освіту відповідно до законів культури та формулювати політику музичної освіти відповідно до законів, що регулюють культурний розвиток (Хе Цзехін, 2019: 115) [9].

Фан Сяофен «Аналіз музичної освіти з погляду культури» (Народна музика, 1997) досліджує культурні атрибути музичної освіти із трьох аспектів культурного існування: свідомості, поведінки та форми. Автор вважає, що суттю музичної освіти має бути культурне вихованням, основою якого є музичне спрямування, поведінковий досвід та

різні форми. Науковець вважає, що, для того, щоб вирішити проблеми китайської музичної освіти, ми повинні виховати свідомість суб'єкта на основі культурних традицій, культивувати свідому культурну поведінку на основі досвіду, успадковувати чудову культурну форму та створити власну систему музичної освіти на основі музичної культури.

Гуань Цзяньхуа надав критику філософії естетики музичної освіти в есе «Філософська критика музичної освіти з естетикою як ядром» і «Побудова культурної філософії музичної освіти».

Зазначимо, що визначення культури у академічних колах китайських науковців є складним. Чень Сюйцин наводить різні визначення культури, з погляду різних дисциплін, як-от філософія, історія, література, мистецтво тощо. Наприклад, визначення поняття «культура» у мистецтві є з позицій її як академічної, духовної, моральної тощо.

У КНР актуальними з 1960-х рр. є теорії мультикультурної освіти, які були запроваджені й отримали дедалі більшу увагу у спільноті музичної освіти. Мультикультурна точка зору свідчить, що окрема культура не є кращою за інші культури, тому неможливо нав'язати свої власні стандарти іншим культурам. Мультикультурний погляд, відбитий у музичній освіті, показує, що немає універсального та ефективного стандарту оцінки музики, а культурна цінність музики різних народів є рівною. Вивчення різних музичних культур надає розуміння інших людей та удосконалює розуміння культури свого народу.

Гуан Цзяньхуа «Постмодерна освіта та музична освіта» («Китайська музика», 2005), «Початок XXI століття: світова мультикультурна музична освіта та музична антропологія в Китаї» (журнал «Консерваторія музики в Тяньцзіні», 1993), Ху Фа «Багатокультурна музична освіта, щоб зрозуміти текст курсу (Journal of Yangzhou Education College, 2007), «Роль багатокультурної музичної освіти в успадкуванні етнічної музичної культури» (Chen Yaxian, Journal of Fujian Normal University, 2006), журнал «Музична освіта», серія статей, в яких пояснюється концепція мультикультурної музичної освіти та її принципів, таких як «Концепція впровадження багатокультурної музичної освіти у світі» (Народна музика, 2006) та «Порівняльне дослідження з розвитку багатокультурної музичної освіти в країні та за кордоном» Тянь Лі, «Важливість багатокультурної музичної освіти у реформі китайської музичної освіти». Ці дослідження забезпечують теоретичну підтримку для досягнення дистанції між китайською музичною освітою та світовою музичною освітою та надають приклад використання успішного досвіду

багатокультурної музичної освіти в інших країнах, розширюють горизонт досліджень та сферу китайської музичної освіти та сприяють багатокультурній музиці в КНР.

Що стосується підготовки учителів музичного мистецтва в КНР, то навчальні програми підготовки вчителів музичного мистецтва у КНР та Україні є співставними. І КНР, і Україна наслідують європейську систему мистецької освіти. Проте через розбіжності у культурі різні культурні традиції визначили шлях розвитку та еволюцію навчальних програм підготовки вчителів музичного мистецтва у КНР та Україні. Тому викладання музики в обох країнах також має свої особливості.

Ми вважаємо, що на рівні теоретичних досліджень існуючі навчальні програми з підготовки учителів музичного мистецтва обмежені когнітивним рівнем окремих планів, дисциплін, курсів, підручників та їх змістом, які не насичені музичними заняттями та музичним матеріалом, а представляють роздуми про загальну культурну значущість освітніх та культурних цінностей, цілей, методів та систем оцінювання. Основною причиною цих проблем є відокремлення музики від культури, поводження з музикою як з науковим об'єктом та її наукове дослідження. Така музична освіта неминуче призводить до зникнення самої музики, музикування, нездатності пізнання та відсутності знань, необхідних для розуміння музики у культурному контексті. Музична освіта без культурної конотації не сприяє розвитку загального розвитку студентів.

Отже, можна зробити висновок, що українська музична педагогічна освіта зараз перебуває на передньому краї освіти Європи, китайська музична педагогічна освіта все ще перебуває у пошуку після різних політичних змін. КНР і Укра-

їна мають подібність у спадкуванні культури та розвитку музичної освіти, тому різні культурні традиції та аналогічні національні умови забезпечують основу порівняння та аналітичні перспективи дослідження. У зв'язку з цим порівняння та аналіз цілей навчання учителів музичного мистецтва у КНР та Україні, а також змісту, реалізації, оцінки та культурного фону навчальних програм можуть продемонструвати різницю між ними та визначити причини розриву в освіті вчителів музичного мистецтва двох країн. Крім того, зроблене порівняння підбиває підсумки успішного досвіду реформування педагогічної освіти в Україні та спирається на відповідні шляхи розвитку музичної педагогічної освіти КНР.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що культура з її домінуючою картиною світу, засобами мислення, актуальні тенденції суспільної свідомості й практики, визначають парадигму освіти кожної країни. Мистецька освіта України, до якої належить і підготовка учителів музичного мистецтва, трансформується як і вся система вітчизняної освіти, що зумовлюється новими державними орієнтирами, ідеологічними зрушеннями, спрямованістю до європейських суспільних цінностей. Що стосується підготовки учителів музики у КНР, то для неї характерна концепція мультикультурної музичної освіти та її принципів. В той же час, навчальні програми підготовки вчителів музичного мистецтва у КНР та Україні є співставними, оскільки і КНР, і Україна наслідують європейську систему мистецької освіти. Проте через розбіжності у культурі та різні культурні традиції визначили шлях розвитку та еволюцію підготовки вчителів музичного мистецтва у КНР та Україні. Тому викладання музики в обох країнах також має свої особливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.
2. Грисюк О. Структурно-функціональний аналіз процесу формування музичної культури особистості. *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя*. Ніжин: НДПІ, 1997. С. 33-37.
3. Культурологія: енциклопедичний словник / за ред. В. П. Мельника. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. 508 с.
4. Лобова О. Генеза поняття «музична культура особистості» в контексті загальної музичної освіти. *Естетика і етика педагогічної дії*. Київ: Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г.Короленка., 2016. Вип. 13, С. 105-117.
5. Музична освіта: філософський, мистецтвознавчий та педагогічний наголоси: монографія / за ред. Н. А. Овчаренко, Я. В. Шрамка. Кривий Ріг: КДПУ, 2018, 300 с.
6. Негребецька О. Ціннісний контекст музичної культури. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016, Вип. 107, Т. 2, С. 38-45.
7. Новий словник іншомовних слів: близько 40 тис. слів і словосполучень / за ред. Л. Шевченко. Київ: «Арій», 2008. 672 с.
8. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5-ти т. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. К.: Рад. школа, 1977. Т 3. 670 с.
9. 唐庆 跨学科视野下钢琴教育实践与理论的探索新闻爱好者; 2019; 第7期 P. 114-115. URL: http://qikan.chaoxing.com:443/detail_38502727e (дата звернення 28.03.22).

REFERENCES

1. Honcharenko S. Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk. [Ukrainian pedagogical dictionary] K.: Lybid, 1997. 376 s. [in Ukrainian]
2. Hrysiuk O. Strukturno-funktsionalnyi analiz protsesu formuvannia muzychnoi kultury osobystosti [Structural and functional analysis of the process of forming the musical culture of the individual] / Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho pedahohichnoho instytutu im. M. V. Hoholia. Nizhyn: NDPI, 1997. S. 33-37. [in Ukrainian]
3. Kulturolohiia: entsyklopedychnyi slovnyk [Culturology: encyclopedic dictionary] / za red. V. P. Melnyka. Lviv.: LNU im. Ivana Franka, 2013. 508 s. [in Ukrainian]
4. Lobova O. Heneza poniattia «muzychna kultura osobystosti» v konteksti zahalnoi muzychnoi osvity. [The genesis of the concept of "musical culture of the individual" in the context of general music education] / Estetyka i etyka pedahohichnoi dii. Kyiv: In-t ped. osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy, Poltav. nats. ped. un-t imeni V.H. Korolenka. 2016. Vyp. 13, S. 105-117. [in Ukrainian]
5. Muzychna osvita: filosofskyi, mystetstvoznavchyi ta pedahohichnyi naholosy: monohrafiia [Music education: philosophical, art and pedagogical emphasis] / Za red. N. A. Ovcharenko, Ya. V. Shramka. Kryvyi Rih: KDPU, 2018, 300 s. [in Ukrainian]
6. Nehrebetska O. Tsinnisnyi kontekst muzychnoi kultury [Value context of music culture] / Naukovi zapysky. Seriia: Pedahohichni nauky. Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka. Vyp. 107, T. 2, S. 38-45. [in Ukrainian]
7. Novyi slovnyk inshomovnykh sliv: blyzko 40 tys. sliv i slovopoluchen [New dictionary of foreign words] / Uklad. L. Shevchenko. Kyiv : «Arii», 2008. 672 s. [in Ukrainian]
8. Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory. [Selected works.] V 5-ty t. Sertse viddaiu ditiam. Narodzhennia hromadianyna. Lysty do syna. K.: Rad. shkola, 1977. T 3. 670 s. [in Ukrainian]
9. 唐庆 跨学科视野下钢琴教育实践与理论的探索新闻爱好者 [Tang Qing, an exploration of piano education practice and theory from an interdisciplinary perspective, a news lover] 2019;第7期P114-115. URL http://qikan.chaoxing.com:443/detail_38502727e [in Chinese]